

कॉर्पोरेट सामाजिक दायित्व (CSR) धोरण

विषय-सूची (Table of Contents)

1) परिचय	2
2) उद्देश्य	2
3) व्याख्या	2
4) समितीची भूमिका	2
5) संचालक मंडळाची भूमिका	2
6) CSR उपक्रमांवर खर्च	3
7) वार्षिक कृती आराखडा	3
8) CSR उपक्रमांची अंमलबजावणी	3
9) देखरेख आणि प्रशासन	4
10) अधिकार सोपवणे (Delegation)	4
11) पुनरावलोकन, मर्यादा आणि दुरुस्ती	4
12) अनुसूची (Schedule I – लक्ष केंद्रित क्षेत्रे आणि उपक्रम)	5

1. परिचय (Introduction)

हे CSR धोरण, कंपनी कायदा 2013 च्या कलम 135 आणि त्याअंतर्गत बनवण्यात आलेले कंपनी (कॉर्पोरेट सामाजिक दायित्व धोरण) नियम, 2014 (वेळोवेळी सुधारित) नुसार तयार करण्यात आले आहे. कंपनीच्या संचालक मंडळाने कॉर्पोरेट सामाजिक दायित्व आणि शाश्वतता समितीने (CSRS) तयार केलेल्या आणि शिफारस केलेल्या या सुधारित धोरणाचा 29 एप्रिल 2021 रोजी स्वीकार केला.

2. उद्देश्य (Objectives)

या धोरणाचा उद्देश कंपनीद्वारे CSR उपक्रमांच्या आयोजनासाठी मार्गदर्शक तत्त्वे निर्धारित करणे हा आहे, ज्यामध्ये त्यांच्या अंमलबजावणीची, पूर्ततेची आणि देखरेखीची प्रक्रिया समाविष्ट आहे.

3. व्याख्या (Definitions)

या धोरणात वापरलेल्या सर्व शब्दांचा तोच अर्थ असेल जो कंपनी कायदा, 2013 आणि कंपनी (CSR धोरण) नियम, 2014 मध्ये परिभाषित केला आहे, ज्यामध्ये वेळोवेळी सुधारणा किंवा पुनर्रचना केली जाऊ शकते.

4. समितीची भूमिका (Role of the Committee)

CSR समितीच्या भूमिका खालीलप्रमाणे असतील:

- (a) CSR धोरण तयार करणे आणि संचालक मंडळाला शिफारस करणे, ज्यामध्ये अनुसूची VII मध्ये निर्दिष्ट केलेल्या क्षेत्रांमध्ये किंवा विषयांमध्ये राबवायच्या उपक्रमांचा समावेश असेल.
- (b) वार्षिक कृती आराखडा तयार करून शिफारस करणे, ज्यामध्ये खालील बाबींचा समावेश असेल:
CSR प्रकल्प/कार्यक्रमांची यादी,
अंमलबजावणीची पद्धत,
निधी वापराची प्रक्रिया आणि कालमर्यादा,
देखरेख आणि रिपोर्टिंग यंत्रणा,
गरज आणि प्रभाव मूल्यांकनाचा तपशील.
- (c) धोरणाची वेळोवेळी देखरेख करणे,
- (d) CSR नियमांचे अनुपालन सुनिश्चित करणे,
- (e) संचालक मंडळाने सोपवलेली इतर कामे करणे.

5. संचालक मंडळाची भूमिका (Role of the Board)

संचालक मंडळ खालील बाबींसाठी जबाबदार असेल:

- समितीच्या शिफारशीच्या आधारे CSR धोरण आणि वार्षिक कृती आराखड्याला मंजूरी देणे.

- वेबसाइटवर CSR धोरण, समितीची रचना आणि प्रकल्पांचे प्रकटीकरण करणे.
- वार्षिक CSR खर्च कंपनीच्या गेल्या तीन वर्षांच्या सरासरी निव्वळ नफ्याच्या किमान 2% असेल याची खात्री करणे.
- निधीचा योग्य वापर सुनिश्चित करणे, CFO कडून प्रमाणपत्र मिळवणे.
- CSR प्रकल्पांमध्ये स्थानिक क्षेत्रांना प्राधान्य देणे.
- न वापरलेली रक्कम कायद्याच्या अनुसूची VII मध्ये निर्दिष्ट केलेल्या निधीमध्ये वर्ग करणे.
- प्रशासकीय खर्च एकूण CSR खर्चाच्या 5% पेक्षा जास्त होणार नाही याची दक्षता घेणे.
- प्रभाव मूल्यांकन अहवालाचे पुनरावलोकन करणे (जिथे लागू असेल).

6. CSR उपक्रमांवर खर्च (Expenditure on CSR Activities)

- कंपनी दरवर्षी CSR साठी किमान 2% रक्कम खर्च करेल.
- CSR उपक्रम केवळ भारतात आणि जनहितार्थ राबवले जातील.
- CSR उपक्रमांमधून निर्माण झालेला अतिरिक्त निधी (सरप्लस) कंपनीच्या नफ्यात जोडला जाणार नाही.
- जास्त खर्च झाल्यास, कायदानुसार पुढील तीन आर्थिक वर्षांपर्यंत त्याचे समायोजन केले जाऊ शकते.
- खर्च कमी झाल्यास, न वापरलेली रक्कम सहा महिन्यांच्या आत अनुसूची VII मध्ये नमूद केलेल्या निधीमध्ये वर्ग केली जाईल.
- जर न वापरलेली CSR रक्कम ही चालू असलेल्या CSR प्रकल्पाशी संबंधित असेल, तर ही रक्कम संबंधित आर्थिक वर्षाच्या समाप्तीपासून 30 (तीस) दिवसांच्या आत "अखर्चित CSR खाते" (Unspent CSR Account) नावाच्या वेगळ्या बँक खात्यात वर्ग करावी लागेल आणि तिच्या CSR धोरणानुसार 3 (तीन) आर्थिक वर्षांच्या कालावधीत CSR दायित्वांवर ती खर्च केली जाणे आवश्यक आहे.

7. वार्षिक कृती आराखडा (Annual Action Plan)

CSRS समिती प्रत्येक आर्थिक वर्षासाठी कृती आराखडा तयार करून संचालक मंडळाला शिफारस करेल. या योजनेत CSR प्रकल्पांची यादी, अंमलबजावणीची प्रक्रिया, निधी वापराची पद्धत, देखरेख यंत्रणा आणि प्रभाव मूल्यांकन (जिथे लागू असेल) समाविष्ट असेल.

8. CSR उपक्रमांची अंमलबजावणी (Implementation of CSR Activities)

- कंपनी स्वतः CSR प्रकल्प राबवू शकते किंवा कोणत्याही अधिकृत एजन्सीद्वारे राबवून घेऊ शकते.
- CSR उपक्रम हे कंपनीच्या सामान्य व्यावसायिक कामकाजाचा भाग असणार नाहीत.
- प्रकल्पांदरम्यान पूर्व आणि पश्चात मूल्यांकन (Need-based assessment) अनिवार्य असेल.

- कंपनी इतर कंपन्यांसोबत संयुक्तपणे CSR प्रकल्प राबवू शकते, अट अशी की अहवाल (रिपोर्टिंग) स्वतंत्रपणे असावा.
- कोणतेही राजकीय योगदान हे CSR उपक्रम मानले जाणार नाही.

9. देखरेख आणि प्रशासन (Monitoring and Administration)

- संचालक मंडळ दरवर्षी CSR अंमलबजावणीचे पुनरावलोकन करेल.
- CFO हे प्रमाणित करेल की CSR निधीचा वापर निर्धारित उद्दिष्टानुसार झाला आहे.
- वार्षिक अहवालात CSR प्रकल्पांचा तपशील समाविष्ट करणे अनिवार्य असेल.
- जिथे सरासरी CSR दायित्व ₹10 कोटी किंवा त्याहून अधिक असेल, तिथे स्वतंत्र एजन्सीकडून प्रभाव मूल्यांकन करून घेतले जाईल.
- समिती आवश्यकतेनुसार बाह्य एजन्सीद्वारे देखरेख/फिल्ड ऑडिट करून घेऊ शकते.

10. अधिकार सोपवणे (Delegation)

संचालक मंडळ आपले कोणतेही अधिकार किंवा जबाबदारी संचालकाला किंवा कंपनीच्या कोणत्याही अधिकाऱ्याकडे सोपवू शकते, अट अशी की ते कायद्याच्या तरतुदीनुसार असावे.

11. पुनरावलोकन, मर्यादा आणि दुरुस्ती (Review, Limitation & Amendment)

- CSRS समिती किंवा संचालक मंडळ वेळोवेळी या धोरणाच्या प्रभावीपणाचे पुनरावलोकन करेल.
- या धोरण आणि कायदा/नियमांमध्ये काही विरोधाभास आढळल्यास, कायद्यातील तरतुदी या धोरणावर प्रभावी राहतील.
- कोणतीही नवीन सुधारणा ही आपोआप या धोरणाचा भाग मानली जाईल.

अनुसूची-I (Schedule I): लक्ष केंद्रित क्षेत्रे आणि उपक्रम

A. भूक, गरिबी, कुपोषण, स्वच्छता आणि आरोग्य

भूक, गरिबी आणि कुपोषण निर्मूलन, प्रतिबंधात्मक आरोग्य सेवांचा प्रचार, स्वच्छ पिण्याचे पाणी उपलब्ध करून देणे. गरिबांना मोफत अन्न वाटप. स्वच्छ भारत अभियानानुसार आरोग्य आणि स्वच्छता जागरूकता कार्यक्रम. रुग्णालये, वैद्यकीय शिबिरे, तपासणी केंद्रे इत्यादींचे संचालन किंवा सहकार्य.

B. शिक्षण आणि रोजगार

मुलं, महिला, ज्येष्ठ नागरिक आणि दिव्यांगांसाठी शिक्षण आणि व्यावसायिक कौशल्य विकास. उपजीविका संवर्धन प्रकल्प. शाळा/कॉलेजांना पायाभूत सुविधा किंवा आर्थिक मदत. शिष्यवृत्ती आणि व्यावसायिक प्रशिक्षण.

C. महिला, मुले आणि ज्येष्ठ नागरिक

महिला सक्षमीकरण, स्वयंरोजगार, बचत गट. अनाथालये, डे-केअर सेंटर्स, ज्येष्ठ नागरिक गृहांचे संचालन किंवा सहकार्य.

D. पर्यावरण संवर्धन

पर्यावरणीय शाश्वतता, वृक्षारोपण, नैसर्गिक संसाधनांचे जतन. स्वच्छ गंगा फंडात योगदान.

E. राष्ट्रीय वारसा, कला आणि संस्कृती

ऐतिहासिक स्थळांचे जतन, कला आणि हस्तकलेचा विकास.

F. सशस्त्र दले

सैनिक, माजी सैनिक आणि त्यांच्या कुटुंबांचे कल्याण. युद्धविधवा आणि त्यांच्या मुलांचे शिक्षण.

G. खेळ आणि क्रीडा

ग्रामीण खेळांचा विकास, ऑलिम्पिक/पॅरा-ऑलिम्पिक प्रशिक्षण.

H. दान / योगदान

पंतप्रधान राष्ट्रीय मदत निधी / PM CARES / राज्य शासन निधींमध्ये योगदान. अनुसूची VII मध्ये निर्दिष्ट केलेल्या उद्दिष्टांसाठी ट्रस्ट, सोसायट्या, सेक्शन 8 कंपन्यांना मदत.

I. ग्रामीण विकास प्रकल्प

गावांमध्ये शिक्षण, आरोग्य, गृहनिर्माण, पाणी, ऊर्जा आणि उपजीविका सुविधा बळकट करणे.

J. झोपडपट्टी विकास (Slum Area Development)

झोपडपट्ट्यांमध्ये गृहनिर्माण, पिण्याचे पाणी, स्वच्छता, शिक्षण आणि रोजगारात सुधारणा.

K. आपत्ती व्यवस्थापन (Disaster Management)

आपत्ती मदत, पुनर्वसन आणि पुनर्रचना उपक्रम.

टीप: वरील यादी ही केवळ दिशादर्शक आहे; CSR समिती कायद्याच्या अनुसूची VII अंतर्गत इतर प्रकल्पांनाही मंजूरी देऊ शकते.